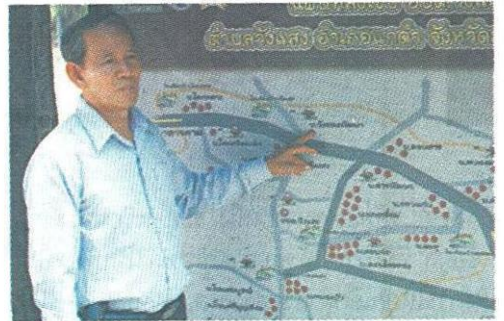

ประชาธิปไตยชุมชน

สุวัฒน์ กิขุนทด

สวัสดิการชุมชนตำบลวังแสงสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ประสานหน่วยงานภายนอกเพื่อดูแลคนพิการและผู้ด้อยโอกาส

กองทุนสวัสดิการชุมชนส่วนใหญ่ต่างก็มีรูปแบบการช่วยเหลือสมาชิกไม่แตกต่างกันมากนัก เช่นช่วยเหลือเป็นตัวแทนแก่สมาชิกตั้งแต่เกิดจนถึงตาย แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมรอบด้าน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสที่ไม่ได้เป็นสมาชิก แต่ที่ตำบลวังแสง อ.แกด้า จ.มหาสารคาม แตกต่างไปจากนั้น เพราะที่ตำบลแห่งนี้มีการจัดสวัสดิการที่ไม่เป็นตัวแทนช่วยเหลือคนทั้งตำบล โดยเฉพาะคนพิการ คนชรา ด้วยการจัดตั้งหน่วยงานภาคีภายนอกเข้าร่วม จนถือเป็นชุมชนต้นแบบด้านการสวัสดิการชุมชนที่มีผู้คนเดินทางมาศึกษาดูงานไม่ขาดสาย

ตำบลวังแสง อ.แกด้า จ.มหาสารคาม มีประชากรรวม 5,840 คน จำนวน 1,300 ครอบครัวยุคส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา มีพื้นที่ปลูกข้าวรวมกันทั้งตำบลประมาณ 15,000 ไร่ ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ ยังยึดถือวัฒนธรรมประเพณีแบบดั้งเดิมของชาวอีสานที่เรียกว่า "ฮีตสิบสองคองสิบสี่" เช่น การทำบุญอุทิศข้าว บุญข้าวเจ้า บุญบั้งไฟ ฯลฯ

ต้นแบบธนาคารข้าวบ้านตะคุ
กองทุน รักษาภักดี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 และประธาน 'ศูนย์ผลิตข้าวชุมชนบ้านตะคุ' เล่าว่า ในช่วงปี 2538 เกิดปัญหาข้าวขาดแคลน จึงได้จัดตั้งธนาคารข้าวขึ้นมา เพื่อให้ครอบครัวที่เดือดร้อนนำข้าวไปกินก่อน เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวได้แล้วจึงนำข้าวเปลือกมาคั้น เริ่มแรกมีชาวบ้านที่สมัครใจเข้าร่วมจำนวน 25 ครอบครัวยุคกำหนดให้สมาชิกนำข้าวเปลือกมาลงหุ้กันคนละ 25 กิโลกรัม ได้ข้าวเปลือก 625 กิโลกรัม ครอบครัวยุคที่เดือดร้อนก็มายืมเอาไปกินก่อน พอถึงฤดูเก็บเกี่ยวปีหน้าจึงค่อยนำมาคืนพร้อมทั้งดอกเบี้ยเป็นข้าวเปลือกร้อยละ 10 กิโลกรัม

ปัจจุบันธนาคารข้าวหรือ 'ศูนย์ผลิตข้าวชุมชนบ้านตะคุ' มีสมาชิกจำนวน 74 ครัวเรือน ในปี 2554 ให้สมาชิกกู้ยืมข้าวได้ครบครัวละ 200 กิโลกรัม

และเดือนสิงหาคม 2555 ที่ผ่านมาก ปล่อยข้าวให้สมาชิกกู้ยืมรวมกันประมาณ 8 ตันเศษ

นอกจากการจัดตั้งธนาคารข้าวบ้านตะคุหมู่ที่ 5 ขึ้นมาแล้ว การรวมกลุ่มกันดังกล่าวยังนำไปสู่การจัดตั้ง 'กองทุนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน' ขึ้นในเวลาต่อมา เพื่อเป็นแหล่งผลิตพันธุ์ข้าวของชุมชนไม่ต้องซื้อพันธุ์ข้าวจากภายนอก สามารถผลิตพันธุ์ข้าวเพื่อทำนาได้ประมาณ 2,000 ไร่ ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 30 ราย มีทุนหมุนเวียนประมาณ 80,000 บาทเศษ ธนาคารข้าวบ้านตะคุถือเป็นต้นแบบของการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันของชาวบ้านในหมู่ที่ 5 และแพร่ขยายไปหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลวังแสง จนเกิดกลุ่มกิจกรรมและกลุ่มอาชีพอื่นๆ ตามมาอีกหลายอย่างรวมทั้งกองทุนสังจะสวัสดิการ

ลงเงินวันละ 1 บาทเป็นกองทุนสังจะสวัสดิการ

สมนึก ไชยสงค์ นายก อบต.วังแสง ในฐานะที่ปรึกษากองทุนสวัสดิการชุมชน เล่าว่า ในช่วงกลางปี 2548 ได้จัดตั้ง 'กองทุนสังจะสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสง' และช่วยกันประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้ชาวบ้านทั้ง 20 หมู่บ้านเข้าใจเพื่อเปิดรับสมัครสมาชิก

เป้าหมายของกองทุนสังจะฯ เพื่อช่วยเหลือดูแลคนในตำบลกันตั้งแต่เกิดจนตาย กองทุนสังจะสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสงเปิดทำการในเดือนตุลาคม 2548 ด้วยการออมเงินวันละบาท มีสมาชิกเริ่มแรกประมาณ 300 คน มีเงินกองทุนเริ่มต้นประมาณ 9,000 บาท เปิดรับสมัครสมาชิกทุกเพศวัย กำหนดการสมทบเงินเข้ากองทุนเป็นรายเดือนๆ ละ 30-31 บาท ทุกวันที่ 15 ของเดือน และสมทบเป็นรายปีๆ ละ 360 บาท การบริหารเงินกองทุนฯ นั้น ระเบียบของกองทุนสังจะสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสงกำหนดว่า 50% ของเงินกองทุน

จะนำไปจัดสวัสดิการให้สมาชิก, 30% นำไปทำธุรกิจชุมชน เพื่อให้กองทุนงอกเงย และ 20% เป็นเงินสำรองของกองทุนฯ

ด้านสวัสดิการที่จัดให้สมาชิกมีดังนี้ 1.เกิดทำขวัญบุตร 500 บาท แม่คลอดบุตรนอนโรงพยาบาลคืนละ 100 บาท ปีหนึ่งไม่เกิน 12 คืน 2.เจ็บป่วย นอนโรงพยาบาลคืนละ 100 บาท ปีหนึ่งไม่เกิน 12 คืน 3.บำนาญผู้สูงอายุ เป็นสมาชิกครบ 15 ปี อายุครบ 60 ปี ได้บำนาญเดือนละ 300 บาท, เป็นสมาชิกครบ 20 ปี อายุครบ 60 ปี ได้บำนาญเดือนละ 400 บาท ฯลฯ และสูงสุดเป็นสมาชิกครบ 60 ปี ได้บำนาญเดือนละ 1,200 บาท 4.เสียชีวิต เป็นสมาชิกครบ 180 วัน ช่วยงานศพ 2,500 บาท, ครบ 1 ปี ช่วยงานศพ 5,000 บาท, ครบ 2 ปี ช่วยงานศพ 10,000 บาท, ครบ 4 ปี ช่วยงานศพ 20,000 บาท หลังจากนั้นได้เพิ่มปีละ 1,000 บาท 5.การศึกษา สมาชิกที่เรียนระดับประถม-มัธยม ได้รับทุนการศึกษาปีละ 300 บาท 6.สวัสดิการอื่นๆ เช่น ภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา วัฒนธรรมชุมชน

คนด้อยโอกาสฯ ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการว่าจะช่วยเหลืออย่างไร วงเงินเท่าไร ซึ่งที่ผ่านมากองทุนฯ ได้จัดกิจกรรมนำเยาวชนเข้าค่ายธรรมะทุกปี มีเยาวชนเข้าค่ายรุ่นละ 50 คน ใช้งบประมาณรุ่นละ 5,000 บาท

นอกจากนี้ยังช่วยเหลือสมาชิกที่ด้อยโอกาสในชุมชน เช่น คนยากคน คนพิการ คนชรา ผู้ถูกทอดทิ้ง ให้เข้ามาเป็นสมาชิกกองทุนฯ โดยกองทุนฯ จะจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนแทนตลอดชีพ และมีสิทธิต่างๆ เหมือนสมาชิกทั่วไป ปัจจุบันมีสมาชิกด้อยโอกาสทั้งหมด 75 ราย

ตั้งเป้าเพิ่มรายได้เข้ากองทุนฯ ปีละ 3 แสน บาท

จากการบริหารกองทุนฯ จะสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสงอย่างเป็นระบบ สมาชิกได้รับสวัสดิการตามระเบียบที่กำหนดเอาไว้ จึงเป็นที่ยอมรับจากชาวบ้าน จึงมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ประมาณปีละ 200 รายเศษ ในเดือนตุลาคมปี 2555 นี้ สมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 1,859 ราย มีเงินกองทุนทั้งหมดประมาณ 5 ล้านบาทเศษ รวมทั้งค่าใช้จ่ายสวัสดิการก็มากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะรายจ่ายด้านทุนการศึกษาและสมาชิกผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกที่เป็นเด็กนักเรียนและได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา 400 คน สมาชิกผู้สูงอายุประมาณ 700 คน ส่วนที่เหลือเป็นสมาชิกทั่วไป โดยเฉพาะในอีกไม่กี่ปีข้างหน้าเมื่อสมาชิกผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับเงินบำนาญเมื่อเป็นสมาชิกครบ 15 ปี และมีอายุครบ 60 ปี กองทุนฯ จะต้องมีรายจ่ายสวัสดิการเพิ่มขึ้น

คณะกรรมการจึงวางแผนในการเพิ่มรายได้เข้ากองทุนฯ นอกเหนือจากเงินสมทบจากรัฐบาล โดยการนำเงินจากกองทุนฯ มาทำประโยชน์ให้เกิดการองเลย ซึ่งตามระเบียบของกองทุนฯ กำหนดเอาไว้ไม่เกิน 30% ของเงินกองทุนฯ ทั้งหมด ปัจจุบันเงินกองทุนฯ มีทั้งหมดประมาณ 5 ล้านบาทเศษ จึงสามารถนำไปหมุนเวียนได้ประมาณ 1 ล้านบาทเศษ โดยจะนำมาปล่อยให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อนำไปประกอบอาชีพสูงสุดไม่เกินรายละ 50,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาทต่อปี นอกจากนี้ก็จะนำมาให้คณะ

กรรมการกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในตำบล ได้กู้ยืมเพื่อนำไปเป็นทุนหมุนเวียน คาดว่า จะมียาได้เข้ากองทุนฯ ประมาณปีละ 300,000 บาท **จับมือหน่วยงานภายนอกดูแลคนด้อยโอกาสทั้งตำบล**

นอกจากแผนงานหารายได้เข้ากองทุนดังกล่าวแล้ว อบต.วังแสงยังช่วยประสานงาน เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกและชาวบ้านในตำบลมีสุขภาพที่ดี โดยร่วมกับสำนักงานกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) จัดทำโครงการ 'กองทุนสุขภาพตำบลวังแสง' ขึ้นมา โดย สปสช. สนับสนุนงบประมาณให้ชาวบ้านเป็นรายหัว ละ 40 บาทต่อปี (ตำบลวังแสงมีประชากรประมาณ 5,800 คน) และ อบต. สมทบเงินเข้ากองทุนปีละ 20% ของวงเงินสมทบจาก สปสช.

"รวมแล้วจะมีเงินกองทุนสุขภาพตำบลฯ ประมาณปีละ 300,000 บาท นำมาจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค เช่น การป้องกันโรคไข้เลือดออก ตรวจจับเบาหวาน ความดันโลหิต ตรวจมะเร็งปากมดลูก ส่งเสริมการออกกำลังกาย เป้าหมายเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีสุขภาพแข็งแรง ถือว่าเป็นสวัสดิการที่ไม่ใช้ตัวเงินซึ่งก็จะส่งผลดีต่อกองทุนฯ จะจ่ายด้วย เพราะหากชาวบ้านมีสุขภาพดี กองทุนฯ ก็จะไม่จ่ายให้น้อยลง"

นอกจากนี้ ยังมีการจัดสวัสดิการต่างๆ ที่ไม่ใช่ตัวเงิน เพื่อช่วยเหลือคนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสในตำบลที่ครอบครัวไม่มีเวลาดูแลเพราะต้องออกไปทำงานนอกบ้าน โดยจะมี 'อาสาสมัครดูแลผู้ด้อยโอกาสตามบ้าน' หรือ 'อสต.' ที่คัดเลือกมาจากชาวบ้านที่มีจิตอาสาหมู่บ้านละ 2 คน รวม 40 คน นำมาฝึกอบรมให้มีความรู้และทักษะในการดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง คนชรา และคนพิการ โดยจะมีเจ้าหน้าที่จากสาธารณสุขมาช่วยฝึกอบรม

นอกจากนี้ยังได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ จัดทำ 'โครงการจิตอาสาแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ' ขึ้นมาตั้งแต่ปลายปี 2553 โดยนักศึกษาจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบพร้อมทั้งพยาบาลจาก ม.มหาสารคาม จะเข้ามาสำรวจบ้านเรือนกลุ่มเป้าหมาย ดูสภาพบ้าน การใช้ชีวิต สอบถามความต้องการของผู้สูงอายุหรือผู้พิการ มีการ

ประชาคมหมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านช่วยกันคัดเลือกให้ผู้ด้อยโอกาสรายใดควรจะได้รับช่วยเหลือก่อน

"โดยตั้งแต่ปี 2553 ได้ปรับปรุงซ่อมแซมบ้านเรือนไปแล้วจำนวน 56 หลัง ใช้งบประมาณหลังละ 10,000-30,000 บาท โดยชาวบ้านและครอบครัวคนพิการจะช่วยกันลงแรง บางคนก็ร่วมบริจาคเงินช่วยเรื่องวัสดุต่างๆ ส่วน อบต.และหน่วยงานภายนอกจะช่วยสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้คนพิการ คนด้อยโอกาสในตำบลมีบ้านเรือนที่เหมาะสม มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น" นายก อบต.กล่าว

สมนึก กล่าวด้วยว่า ในปี 2556 นี้ อบต.จะจัดทำโครงการปรับปรุงสภาพบ้านเรือนฯ ร่วมกับ ม.มหาสารคามอีก คาดว่าจะปรับปรุงบ้านเรือนได้อีกประมาณ 50 หลัง นอกจากนี้ก็จะสนับสนุนให้คนพิการและผู้สูงอายุรวมกลุ่มกันจดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ เพื่อที่จะขอรับการสนับสนุนด้านการส่งเสริมอาชีพจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คนพิการและผู้สูงอายุมีงานทำ มีรายได้ มองเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเอง

นี่คือตัวอย่างของการจัดสวัสดิการที่ชาวบ้านเป็นแกนหลัก อบต.ทำหน้าที่เสริมหนุน เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านทั้งตำบล ครอบคลุมคนทุกเพศวัยตั้งแต่วัยเกิดจนถึงวันตาย โดยเฉพาะคนด้อยโอกาสในตำบล เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุกด้าน ■